

ULOGA BANKE SKRBNIKA U MIROVINSKOJ REFORMI*

mr. sc. Dubravko ŠTIMAC
PBZ Croatia osiguranje d.d., Zagreb

UDK 338.914(497.5)

Sažetak

U radu se definira uloga banke skrbnika u novome mirovinskom sustavu, opisuje se logika i tijek poslova skrbništva nad vrijednosnim papirima, utvrđuje se odnos banke skrbnika i društava za upravljanje mirovinskim fondovima, definiraju back office poslovi mirovinskih fondova i konačno određuje se odnos back officea mirovinskih fondova s bankom skrbnikom.

Ključne riječi: banka skrbnik, skrbništvo nad vrijednosnim papirima, društva za upravljanje mirovinskim fondovima, mirovinski fondovi, ulaganje imovine, back-office poslovi

Uvod

Mirovinska reforma i izgradnja novoga mirovinskog sustava jedna je od najbitnijih reformi koja se provodi u našem društvu. Ta će reforma zasigurno bitno utjecati ne samo na domaće financijsko tržište, već i na mnoge druge sastavnice gospodarstva Republike Hrvatske. Pri tome banka skrbnik ima jednu od glavnih uloga u budućoj reformi. Uz društva za upravljanje mirovinskim fondovima i same mirovinske fondove, koji će biti u središtu interesa javnosti i osiguranika, te uz HAGENA-u i REGOS kao mehanizme kontrole, odnosno tehnološku potporu novoga mirovinskog sustava, banka skrbnik biti će participant čija će uloga znatno pridonositi vjerodostojnosti sustava, smanjenju sustavskog rizika i osiguranju transparentnosti i djelotvornosti ukupnoga novog mirovinskog sustava. Zbog toga uloga banke skrbnika, koja se danas možda nekima ne čini toliko zanimljivom, u bliskoj će budućnosti sve više dobivati na značenju.

1. Definicija i određivanje uloge banke skrbnika

Skrbništvo nad vrijednosnim papirima (engl. *custody, custody services*) skup je usluga što ih neka financijska institucija pruža svojim klijentima u domeni poslovanju vrijednosnim papirima koje kupuju za sebe ili po nalogu svojih klijenata, a drže ih na računu vrijednosnih papira (*custody account*) u određenoj financijskoj instituciji.

* Primitljeno (*Received*): 26. 9. 2001.
Prihvaćeno (*Accepted*): 18. 12. 2001.

Takve usluge ponajprije pružaju komercijalne banke pa se stoga najčešće govori o banci skrbniku. Stoga banku skrbnika možemo definirati kao financijsku instituciju koja, u ugovornom odnosu, pruža usluge čuvanja imovine klijenta, uobičajeno materijaliziranih i/ili dematerijaliziranih vrijednosnih papira (dionica, obveznica, instrumenata novčanih tržišta itd.).

Pri tome skrbnik djeluje kao agent, u ime i za račun klijenta, ili u svoje ime a za račun klijenta, a osim usluga čuvanja imovine, pruža i ostale administrativne usluge u vezi s imovinom stranke.

U ugovoru o skrbništvu koji se sklapa između banke skrbnika i klijenta definiraju se usluge koje je skrbnik dužan pružati svome klijentu, standard brige i postupanja skrbnika glede imovine stranke, te se ugovara naknada koja skrbniku pripada za pružanje ugovorenih usluga.

Imovinu svakog klijenta banka skrbnik vodi na posebno otvorenom skrbničkom računu (*custody account*), koji se uobičajeno dijeli na račun vrijednosnih papira (*securities account*) i račun novčanih sredstava (*cash account*).

Usluge koje banka skrbnik pruža svome klijentu danas su sve više standardizirane i definirane, a količinu i vrstu usluga, izvan onoga što se naziva osnovnim uslugama skrbništva (*the core of custody services*), koju skrbnik pruža svome klijentu definira vrsta i zahtjevnost samog klijenta.

Inače, klijenti banaka skrbnika mogu biti razne financijske institucije, investicijski i mirovinski fondovi, fizičke osobe ili korporacijski klijenti.

Iz definicije skrbništva nad vrijednosnim papirima vjerojatno su jasni zadaci i smisao djelatnosti banke skrbnika, a vrlo pojednostavnjeno bit se može prikazati na temelju triju osnovnih općih zadataka banke skrbnika:

- a) za mirovinske i investicijske fondove – pružanje usluga administriranja njihovom imovinom, te kao neovisan intermedijar čuvati imovinu ulagača u fondove (kojom upravljaju fond menadžeri) i osigurati investitorima i javnosti istinito izvještavanje o kretanju vrijednosti imovine fondova,
- b) investitorima koji putem svoje mreže računa i poslovnih kontakata žele ulagati u inozemne vrijednosne papire omogućiti takva ulaganja te osigurati svu nužnu brigu za takvu imovinu,
- c) svim investitorima na tržištima kapitala pružiti specijaliziranu uslugu skrbništva nad vrijednosnim papirima kako ne bi morali sami razvijati tehnološki zahtjevnije odjele koji bi se brinuli o ukupnom post-trade dijelu investicije.

2. Razvoj poslova skrbništva nad vrijednosnim papirima

Razvoj poslova skrbništva nad vrijednosnim papirima, razumljivo, vezan je za razvoj tržišta kapitala i razvoj financijskih instrumenata. Počeci te djelatnosti dotiraju s kraja 19. stoljeća, kada je kapital škotskih i engleskih investitora sudjelovao u izgradnji željeznica i gradova u SAD-u. Naime, pojavila se potreba da prekomorski uredi engleskih i škotskih banaka nadziru projekte u koje je ulagan kapital, te da čuvaju certifikate dionica svojih klijenata u svojim trezorima.

Jednostavno, kao što su depozitni računi u bankama uređeni kako bi na njih bio pohranjen novac i kako bi se ljudi, deponirajući novac na račune u bankama, zaštitili od lopova, tj. od krađe, gubljenja novca, požara i sličnih rizika, tako su nastali i računi vrijednosnih papira na koje su pohranjivani vrijednosni papiri. U početku je glavna namjena tih računa bilo čuvanje fizičkih certifikata (vrijednosnih papira) u trezorima banaka, a naknadno, se pojavljivao sve veći broj novih i za klijente vrlo korisnih usluga.

No tek sredinom 70-ih godina 20. stoljeća skrbništvo se počelo uobličavati kao posebna "industrija", odnosno kao zasebna bankovna djelatnost. Definiranje djelatnosti i dodjeljivanje naziva Global Custody, obavljeno je 1974. godine, a djelo je američke banke Chase Manhattan Bank.

Taj razvoj dobio je poticaj u deregulaciji tržišta kapitala najrazvijenijih zemalja, koja je omogućila investiranje kapitala u inozemne vrijednosne papire. Sve izrazitija želja institucionalnih investitora da ulažu u inozemstvo, 1990-ih godina dovela je do pravog "booma" u razvoju skrbništva. Za ilustraciju te tvrdnje, navodimo podatak da je 1989. godine ukupna vrijednost inozemnih investicija institucionalnih ulagača diljem svijeta bila oko 830 milijardi USD, 1990. godine – 950 milijardi USD, 1991. godine – 1.000 milijardi USD (Essinger: 1991), a već 1999. godine samo je The Bank of New York, jedna od najvećih svjetskih banaka skrbnika, držala 2.000 milijardi USD (GIS: 2000) imovine svojih klijenata u inozemnim vrijednosnim papirima (*cross-border assets*). Spomenuti Chase Manhattan Bank pod skrbništvom je 1990. godine držao 115 milijardi USD u inozemnim instrumentima, a 1999. godine čak 1.669 milijardi USD.

Osim same želje institucionalnih investitora da ulažu u inozemstvo, za razvoj poslova skrbništva postoje još dva temeljna razloga, i to – pravni (regulativni) okvir i naravno, profit koji banke očekuju od pružanja tih usluga. Pri tome je pravni okvir imao najbitniju ulogu u davanju početnog poticaja za razvoj, a ključno je bilo donošenje Employment Retirement Income Security Acta (ERISA) u SAD-u 1974. godine. Taj je propis odredio da američki mirovinski fondovi ne mogu biti skrbnici vlastitih fondova (tj. da jedan pravni subjekt, npr. društvo za upravljanje mirovinskim fondovima – fond menadžer, ne može ujedno biti i skrbnik imovine kojom upravlja), već taj posao moraju povjeriti nekoj drugoj instituciji koja zadovoljava određene kriterije. Također je propisano da samo američke banke mogu biti skrbnici američkih mirovinskih fondova.

Takvu su regulativu kasnije preuzele uglavnom i sve ostale zemlje, a poznato nam je da je to učinila i Republika Hrvatska 1999. godine (uz ubacivanje određenih specifičnosti), i to donošenjem Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima.

Mnogi se svjetski financijski stručnjaci slažu da je danas skrbništvo nad vrijednosnim papirima jedan od glavnih elemenata svjetskoga financijskog sektora, a za mnoge poznate svjetske banke kao što su Chase Manhattan Bank, The Bank of New York, State Street Bank Boston, The Northern Trust, skrbništvo je jedina djelatnost ili jedna od nekoliko glavnih djelatnosti i izvora prihoda.

Od djelatnosti čiji su razvoj participanti i tržište potaknuli tek 70-ih godina 20. stoljeća skrbništvo je do danas postalo glavni činitelj razvoja financijskih tržišta i jedan od ključnih nosilaca inovativnosti i tehnološkog razvoja.

Glede razvoja samih usluga te djelatnosti, nakon početne faze u kojoj je ključna djelatnost bila čuvanje fizičkih certifikata u trezorima, usluge skrbništva nad vrijednosnim papirima 70-ih su se godina bazirale su se na onome što je obuhvaćao u svijetu tada široko korišten akronim SMAC – *Securities Movement and Control*, a uključivale su:

1. čuvanje i registraciju (*safekeeping and registrations*),
2. namiru (*settlement*),
3. prikupljanje prihoda (*income collection*),
4. provođenje korporacijskih akcija (*corporate action processing*).

S razvojem tržišta, instrumenata, tehnologije prijenosa informacija i informatičke opreme, pojavljivale su se, a i danas se sve brže pojavljuju, i nove usluge, koje su banke skrbnici pružale svojim klijentima, sve u želji da povećaju kvalitetu svoga rada, te da što potpunije zadovolje želje i potrebe tih klijenata.

3. Banke skrbnici na razvijenim financijskim tržištima

Danas, zahvaljujući spektakularnom razvoju poslova skrbništva nad vrijednosnim papirima, gotovo sva velika imena svjetskog bankarstva ujedno su i velike banke skrbnici. Zapravo, možda je ispravnije reći da su upravo velike svjetske banke i lansirale i razvile tu vrstu bankovne djelatnosti do današnje zavidne razine. Pri tome su poslovi skrbništva ujedno jedno od organizacijski najsloženijih i tehnološki najzahtjevnijih područja bankarstva.

Također, u posljednjih 10 – 15 godina to je bilo i područje nesmiljene konkurentске borbe među najvećim svjetskim bankama, tijekom koje su konkurenti gotovo svakodnevno povećavali kvalitetu svojih usluga, lansirali nove proizvode, poboljšavali postojeće, pokrivali nova tržišta, a tu su borbu budno pratili specijalizirani svjetski časopisi i redovito objavljivali rang-liste *top-custodiana* prema raznim kriterijima.

Prošlogodišnji redoslijedi prema različitim kriterijima i brojke koje opisuju uspješnost i dostignuća pojedinih banaka skrbnika dane su u sljedećoj tablici.

Ukupna imovina pod skrbištvom (u mlrd. USD)	
The Bank of New York	6800
State Street Bank Boston	6200
Chase Manhattan Bank	5854
Citibank	4000
Deutsche Bank	3963
ABN-AMRO Mellon	2800
Northern Trust	1600
HSBC	1180
BNP Paribas	1059
Brown Brothers Harriman	900
Royal Trust	776

ili:

Inozemna imovina pod skrbištvom (u mlrd. USD)	
The Bank of New York	2000
Deutsche Bank	1862
Chase Manhattan Bank	1669
Brown Brothers Harriman	585
HSBC	469
Northern Trust	377
ABN-AMRO Mellon	340
Nema podataka o inozemnoj imovini State Street Bank, Boston i Citibank	

Izvor: Global Investment Services, GSCS Benchmarks Publication, October 2000.

Pri tome veliki svjetski globalni skrbnici (Global Custodians) nastoje svojim uslugama pokriti i što više nacionalnih tržišta kapitala, a to je također jedno od jakih oružja konkurentnosti, tj. maksimalno se približiti današnjem idealu – *single window to global solution*.

Tako The Bank of New York danas putem svoje mreže ureda ili koristeći se uslugama lokalnih odnosno regionalnih skrbnika svojim klijentima pruža usluge skrbištva za vrijednosne papire u gotovo 100 zemalja. Brown Brothers Harriman pokriva neznatno manje zemalja. State Street Bank Boston i Deutsche Bank pokrivaju tržišta 90 zemalja. The Northern Trust i Royal Trust pokrivaju 85 zemalja, Chase Manhattan Bank 80 zemalja, itd.

Osim toga, bitan je i broj klijenata s kojima su skrbnici zaključili ugovore o skrbištvu. Po broju klijenata u vodstvu je Deutsche Bank, s više od 6.000 sklopljenih ugovora. Slijedi The Bank of New York s oko 4.600 klijenata, potom Citibank i ABN-AMRO Mellon s oko 2.500 klijenata, itd.

Među klijentima banaka skrbnika dominantni su investment/asset manageri, mirovinski fondovi, osiguravajuća društva, banke, brokeri/dealeri, te ostali korporacijski klijenti.

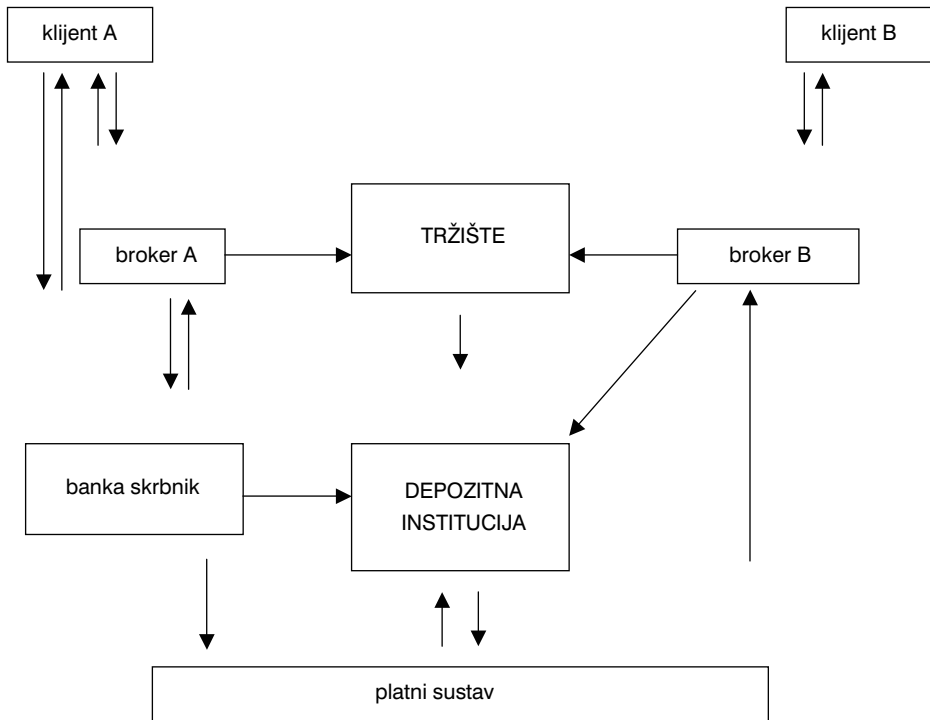
Mirovinski fondovi, naravno, najvažniji su (zbog svoje veličine) i najzahtjevniji klijenti. Njihovi zahtjevi često skrbnicima diktiraju način i tempo razvoja. Kada neki veliki američki ili britanski mirovinski fond odluči promijeniti banku skrbnika, to je uvijek vijest za naslovne stranice financijskih časopisa.

Navedeni podaci vjerovatno dostatno govore o značenju skrbništva u današnjem svijetu bankarstva, a također govore i o veličini, snazi i ozbiljnosti te djelatnosti na financijskim tržištima razvijenih zemalja.

4. Logika i tijek poslova skrbništva nad vrijednosnim papirima

Logika i tijek posla banke skrbnika definirana je standardiziranim procedurama poslovanja na financijskim tržištima, a poslovi su strogo podijeljeni između raznih sudionika na tržištima. Pri tome su na tržištima kapitala procedure posla vrlo strogo postavljene i prema vremenu izvršavanja pojedinih radnji i prema načinu prenošenja informacija i naloga, a gotovo sva svjetska tržišta teže ujednačiti standarde i načine poslovanja.

Tijek poslova prikazan je na sljedećem grafikonu.

Nakon što klijent A (npr. fond menedžer mirovinskog fonda ili investicijskog fonda) odluči kupiti određene vrijednosne papire, on daje nalog brokeru A da izvrši kupovinu.

Broker A prenosi nalog na tržište (npr. na Zagrebačku burzu, NYSE ili Frankfurt Stock Exchange), a kako broker B iste vrijednosne papire prodaje po nalogu klijenta B, nalozi se spajaju i izvršavaju.

Nakon što broker A svom klijentu potvrdi izvršenje njegovog naloga, tj. potvrdi mu da je kupovina obavljena, klijent A šalje nalog svojoj banci skrbniku da predmetnu trgovinu namiri, tj. da izvrši plaćanje kupljenih vrijednosnih papira s klijentova novčanog računa (kod banke skrbnika), te da kupljene vrijednosne papire primi i pohrani na klijentovu računu vrijednosnih papira.

Banka skrbnik unosi u sustav depozitne institucije (npr. Središnja depozitarna agencija ili Clearstream, Euroclear, DTC, CRESTCo, odnosno neka slična institucija) nalog za namiru, obavlja plaćanje te na dan namire prima predmetne vrijednosne papire (što ih je broker B, kao prodavatelj isporučio), i potom ih pohranjuje na klijentov račun vrijednosnih papira, što je ujedno i čin registracije vlasništva kupljenih vrijednosnih papira.

Nakon toga banka skrbnik klijentu A potvrđuje primitak vrijednosnih papira na njegov račun vrijednosnih papira, a ujedno mu potvrđuje i odljev novčanih sredstava (radi plaćanja kupljenih vrijednosnih papira).

Nakon opisanog procesa kupnje (a slično je i s prodajama) skrbnikov je zadatak osigurati i ukupnu brigu o imovini klijenta na njegovu računu vrijednosnih papira, kao što su prikupljanje prihoda (dividendi, kuponija, anuiteta), obavještanje o korporacijskim akcijama, izvještavanje i sl.

Prikazana podjela rada među sudionicima tržišta kapitala rezultat je uređenosti tržišta, pri čemu su uloge jasno podijeljene. Tako kupoprodaje na uređenim tržištima mogu obavljati samo ovlašteni posrednici – članovi tržišta, namire kupoprodaja mogu osigurati samo osobe koje su članovi depozitnih institucija (imaju otvorene račune) itd. Osim toga, takva podjela rada omogućuje i visok stupanj specijalizacije i racionalizacije rada, pa se npr. fond menedžeri mogu usredotočiti na *front-office* poslove i ne moraju se brinuti o *post-trade* infrastrukturi tržišta. U suprotnome, svaki bi fond morao razvijati svoje *back-office* sustave, zapošljavati administrativno osoblje, biti član niza depozitnih institucija itd., što sigurno ne bi bio racionalan način rada.

5. Osnovne skupine poslova skrbništva nad vrijednosnim papirima

Osim navedenih aktivnosti pri kupoprodajama vrijednosnica, banke skrbnici pružaju i niz drugih usluga, a gotovo se svakodnevno pojavljuju neke nove usluge koje skrbnici u konkurentskoj borbi inoviraju i nude svojim klijentima. Pri tome je još do prije nekoliko godina postojala jasna podjela na bazne usluge poslova skrbništva (*basic services ili core of custody services*) i *value-added services*, odnosno usluge koje klijentima nude dodatne koristi (i koje se dodatno naplaćuju).

Danas, sve više *value-added* usluga postaje *core of custody services*.

Ukratko, svaki svjetski skrbnik mora pružati ove usluge:

1. čuvanje i registraciju (*safekeeping and registrations*),
 2. namiru (*settlement*),
 3. prikupljanje prihoda (*income collection*),
 4. provođenje korporacijskih akcija (*corporate action processing*),
- a potom i:
5. izvještavanje (*reporting*),
 6. transakcije u svoje ime, a za klijentov račun (*nominee services*),
 7. posuđivanje dionica (*stock lending*),
 8. mjerenje učinkovitosti (*performance measurement*),
 9. skrbništvo o fondovima,
 10. viševalutno računovodstvo (*multi-currency accounting*)
 11. obavještanje o regulativi.

Postoji još niz usluga koje banke skrbnici pružaju svojim klijentima, a razvoj te djelatnosti posljednjih godina u fokus dovodi isporuku pravodobnih, kvalitetnih i sveobuhvatnih informacija klijentima. Tako su, na primjer, još prije nekoliko godina, svjetske banke skrbnici izračun NAV-a (*net asset value*) za fondove osiguravali na kraju radnog dana, a danas neki od njih takvu informaciju osiguravaju četiri puta u danu. Usto, usluge kao što su mjerenje učinkovitosti, slanje informacija putem Interneta, sustavska potpora *e-commerce* infrastrukturi i razvoj sličnih usluga dovode do toga da se najveći svjetski skrbnici danas nerado koriste nazivom *global custodians*, već se radije nazivaju *investor services providers*.

Najjednostavnije rečeno, posao banke skrbnika jest pružiti klijentu sve one usluge koje mu osiguravaju nesmetano obavljanje zadataka na tržištima kapitala, bez obzira na to je li to klijentu osnovna djelatnost (kao mirovinskim i investicijskim fondovima) ili samo povremena, dodatna aktivnost (korporacijski klijenti, fizičke osobe i sl.).

6. Odnos banke skrbnika i društava za upravljanje mirovinskim fondovima

Za mirovinske fondove banka skrbnik ima dvostruku zadaću:

a) kao pravni subjekt odvojen od fond menadžera (društva za upravljanje mirovinskim fondom) banka skrbnik jamči ulagačima u predmetni mirovinski fond da se imovina fonda pravilno vrednuje, te da je iskazani NIV (neto imovinska vrijednost) fonda točan, kao i to da fond menadžer njihove uplate koristi sukladno zakonskim ograničenjima i sukladno prospektu fonda,

b) kao institucija specijalizirana za poslove skrbništva banka skrbnik mirovinskom fondu pruža sve administrativne usluge vezane za vođenje portfelja, što je opisano u dijelu o ključnim poslovima skrbništva nad vrijednosnim papirima, tako da fond menadžerima preostaje donošenje investicijskih odluka, čime se ujedno racionaliziraju i troškovi jer fondovi ne trebaju zapošljavati desetke djelatnika na *back-office* poslovima.

Uz već opisane osnovne skupine poslova iz područja skrbništva nad vrijednosnim papirima, za mirovinske fondove (kao i za investicijske fondove), dodatni posao banke

skrbnika jest i dnevno vrednovanje imovine i obveza fonda, te izračun neto imovinske vrijednosti fonda, a potom i neto imovinske vrijednosti fonda po jednoj obračunskoj jedinici. Zbog tog zahtjevnog svakodnevnog posla fondovi su uvijek za banke skrbnike najzahtjevniji klijenti za koje treba utrošiti mnogo radnih sati djelatnika banaka skrbnika. Usto, karakter mirovinskih fondova koji redovito, svaki mjesec, primaju više tisuća uplata doprinosa od svojih članova, čini taj posao organizacijski i informatički izrazito zahtjevnim.

Inače, da bi financijske institucije mogle uspješno izvršavati te složene zadatke za mirovinske fondove, na razvijenim tržištima po pravilu postoji precizna regulativa o tome tko može biti skrbnik za mirovinske fondove. Osim američkog propisa ERISA, postoji i tzv. propis 17f-5 koji definira tko može držati imovinu američkih mirovinskih fondova. Između ostaloga, taj propis određuje da temeljni kapital banke skrbnika koja čuva imovinu američkih mirovinskih fondova mora biti najmanje 200 milijuna USD. Vrlo se strogo briga vodi o sigurnosti banke skrbnika, procedurama rada, njezinu informatičkom rješenju, organizaciji odjela, znanju djelatnika zaposlenih na poslovima skrbništva, sigurnosnim rješenjima za slučajeve nepogoda, o osiguranju, reviziji i sl. Sve se to provjerava brojnim i sveobuhvatnim upitnicima (i po 200 stranica pitanja koje kandidat za skrbnika treba ispuniti), a potom i posjetima stručnjaka i provjerom procedura, sigurnosti i znanja kandidata. Na razvijenim tržištima pitanju banke skrbnika prilazi se izrazito ozbiljno i profesionalno jer ta banka definira i velik dio rizika cijelog sustava.

Informacije radi, američko zakonodavstvo (koje je uzor cjelokupnoj svjetskoj regulativi s područja tržišta kapitala) ne poznaje isključenje povezanih osoba pri odabiru banke skrbnika za mirovinske fondove. Tako je Asset Management State Street Bank fond menadžer mnogih velikih mirovinskih fondova, a ujedno je dio State Streeta koji pruža usluge skrbništva i banka skrbnik tih fondova.

7. *Back office* poslovi mirovinskih fondova

Back office društva za upravljanje mirovinskim fondovima dio je koji se bavi ukupnim *post-trade* poslovima društva, a ujedno obavlja ukupnu komunikaciju između društva i banke skrbnika, te je u razumijevanju uloge banke skrbnika u poslovanju mirovinskih fondova vjerojatno uputno razjasniti i ulogu *back officea* i njegova odnosa s bankom skrbnikom fonda.

Obično se društva za upravljanje mirovinskim fondovima (kao i ostali fond menadžeri) organizacijski sastoje od *front officea* i *back officea*, a veći fondovi organizacijski dijele i *middle office* poslove. I dok *front office* odrađuje sve potrebno za strukturiranje i vođenje portfelja, odnosno poslove do davanja naloga za kupoprodaju, svi su *back office* poslovi *post-trade* poslovi, s tim da poslove operativno provodi banka skrbnik, a *back officei* društava za upravljanje mirovinskim fondovima nadgledaju rad skrbnika fonda. Jednostavnije rečeno, i *back office* društva radi sve što radi banka skrbnik, i to radi dvostruke kontrole i veće sigurnosti rada, odnosno *back office* društva je *mirror sustav* skrbnikova sustava.

Konkretnije, zadaci *back officea* jesu:

1. kontrola novčanog računa fonda, kontrola uplata i isplata, tj. stanja računa,
2. vođenje registra vlasnika obračunskih jedinica (udjela), odnosno stalni uvid i provjera osobnih računa članova fonda te usklađivanje stanja na njihovim računima sukladno primljenim uplatama doprinosa,
3. slanje naloga za namiru (DVP, RVP) banci skrbniku nakon primitka *trade ticketa*,
4. kontrola izvršenih namira i statusa pojedinih transakcija,
5. kontrola stanja na računu vrijednosnih papira fonda,
6. dnevni izračun NAV-a i usporedba s izračunom banke skrbnika,
7. rekonsilijacije
8. praćenje isplate prihoda instrumenata (dividenda, kuponi, anuiteti itd.)
9. praćenje korporacijskih akcija.

Postoje još neke aktivnosti koje se, različito od fonda do fonda, obavljaju unutar *back officea* ili *middle officea*.

U svakom slučaju, zadatak *back officea* društva jest budno praćenje rada banke skrbnika te jamčenje ispravnosti svih stanja na računima te nadgledanje statusa transakcija i točnost obračuna.

8. Odnos *back officea* mirovinskih fondova sa bankom skrbnikom

Ukupna komunikacija fonda sa bankom skrbnikom obavlja se preko *back officea* društva. Dnevna komunikacija ima zadatak, u sustavu dvostrukog rada, u kojemu banka skrbnik operativno obavlja administrativne poslove vođenja portfelja, a *back office* društva kontrolira njezin rad, u svakom trenutku osigurati ispravnost svih podataka o fondu – stanja na novčanom računu, stanja na računu vrijednosnih papira, stanja na osobnim računima članova fonda, vrednovanja imovine, izračuna obveza fonda, itd.

Sama komunikacija između banke skrbnika i mirovinskih fondova malokad se obavlja SWIFT-om jer fondovi najčešće nemaju potrebu posjedovati taj komunikacijski sustav. Najčešće banke skrbnici mirovinskih fondova, kao i ostalih velikih klijenata, osiguravaju programsko rješenje putem kojega se obavlja komunikacija on-line, i to unos naloga, slanje potvrda, uvid u stanja na računima, izračuni i sl.

U takvom sustavu rada, o kvaliteti banke skrbnika isključivo ovisi hoće li se fond menadžer moći koncentrirati na donošenje investicijskih odluka i vođenje portfelja ili će veći dio radnog vremena morati utrošiti na utvrđivanje stanja, pronalaženje imovine, čeka-nje novčanih sredstava, traženje dividende i kupona, rekonsilijacije. Vrlo jednostavno, ako banka skrbnik dobro obavlja svoj posao, tada njezin rad nije zamjetan i smatra se gotovo nevažnim, no ako posao “zapinje”, vrlo se brzo spozna sva važnost uloge banke skrbnika.

Zaključak

Uloga banaka skrbnika u našem novomu mirovinskom sustavu izrazito je bitna. Kvaliteta njihova rada uvelike će odrediti ukupan rizik sustava. Jedna od otežavajućih okolnosti pri postavljanju tog novog sustava jest činjenica da su poslovi skrbništva u nas

relativno nov i nedovoljno razvijen bankovni posao, a usto je Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima iz posla isključio sve one banke koje su se zaista ozbiljno bavile poslovima skrbništva (prije svega Privredna banka Zagreb d.d. i Zagrebačka banka d.d.) jer banke koje osnivaju društva za upravljanje mirovinskim fondovima ne mogu biti banke skrbnici.

No treba se nadati da će tri banke koje su ušle u posao skrbništva nad vrijednosnim papirima za mirovinske fondove ipak moći kvalitetno odraditi zahtijevani posao. Kvaliteta njihova rada znatno će pridonositi kvaliteti rada samih društava za upravljanje mirovinskim fondovima, kao i snižavanju sustavskog rizika ukupnog sustava.

U svakom slučaju, s razvojem i jačanjem mirovinskih fondova razvijat će se i dobiti na značenju i poslovi skrbništva nad vrijednosnim papirima te će oni s vremenom i na našem tržištu postati važni i profitabilni poslovi iz područja bankovnih usluga, jednako kao na razvijenim financijskim tržištima.

LITERATURA

____, 2000. *Global Investment Services*, GSCS Benchmarks Publication, October 2000.

Davis, E. P., 1995. *Pension Funds*. New York: Clarendon Press.

Essinger, J., 1991. *Global Custody*. London: Longman Group UK Ltd.

Fabozzi, F. J., 1997. *Pension Fund Investment Management*. Pennsylvania: Frank J. Fabozzi Associates.

Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima, NN 49/99. Zagreb: Narodne novine.

D u b r a v k o Š t i m a c : The Role of Custody Banks in Pensions Reform

Summary

The work defines the role of the custody bank in the new pensions system, describes the logic and course of custody service with securities, defines the relation between the custody bank and the pensions fund management firms, defines the back office jobs of the pensions funds, and finally determines the relation between pensions fund back offices and the custody bank.

Key words: custody bank, custody of securities, pensions fund management companies, pensions funds, investment of assets, back-office jobs